

HIGIEN'A SI SCOL'A.

F Ó I A

pentru

Sanetate, morbi, Educatiune si instructiune.

Votiv'a Tabla.

„Cea mai considerabila specialitate a modernei praece de intaritu este ace'a, care 'si imagineaza, ca slabiciunea trebuie ameliorata cu viptu de *carne* dupa sentinti'a superficiala: „*numai carnea face carne*“ — indreptati astfelu de nebuni la privirea unui picioru de vita ori de vitielu produsu numai simplu din nutritrea cu iérba! — Eu cunosc unu profesoru de gimnastica, care traesce cá unu strinsu vegetarianu si pe lângá acést'a este 5 óre ocupatu cu exercitiile gimnastice, — lângá densula am vediatu pe altu slabanogu, care mai nainte erá bolnavitosu necurmatu si in prepusu de ofticosu, din timpulu, de candu manâncea bucate *fora sange* se afla perfectu sanetosu, merge neimpedecatu si neobositu drumu indelungatu si acasa lucru necontentitu: omulu e sanetosu nu pentru *ca*, ci pentru *ca nu* se intarece, — cáci elu e pré slabu constituitu cá se póta prelucrá asia numitulu viptu intaritoriu. Déca undeva, apoi aicea valoréza sentinti'a: „Ce convine durului fauru póte omóri pe croitoriu.“ Pe acél'a avemu se-lu consideramu, cá pe unu cuptoriu de feru, care pe lângá traiulu de viétia miscatoriu alu seu, consuma carne afumata, biftecuri, ceapa, rachiú, bere etc. — pe acést'a cá pe unu cuptoriu de feru albu (pleu) carui una diumetate de biftecu si unu paharu de bere 'i potu causá nopti fora somnu! Acést'a a dou'a asemenare se potrivesce si pentru toti reconvalescentii de friguri, precum preste totu si

pentru acei'a, cari se simtu mai debili decâtu se póta esf la primblare. Nu prin *carne* au se fia intariti ei, ci prin viptu de *lapte* si *vegetabilu*, dela care apoi se póte pasí si la unulu mes-tecatu incungiurandu cu totu deadinsulu tóte saraturele, aroma-tele si asemené picanterii!“

Dr. Paul Niemayer
in „Tractatele medicinale.“

Aparatulu genitalu omenescu.

*Cilitatea lui anatomica, destinatiunea fisiologica a lui, bólele lui
si tractarea fisiotrica a lui.*

(Urmare si fine.)

Dupa ce amu tractatu veneri'a cu tóte nuantiele ei, vine intr. barea: Póte-se la sculamentu si siancheru prevení escarci si molipsirei loru séu nu? Si déca tractamu acést'a intrebare aci, nici de cum nu avemu intentiunea de a inaintá ori sprijini p. cei usiori de munte in desfrenarea loru. ci pentru-ca prosti-tutiunea esista, si pâna va esistá prostitutiunea, medicii s'au ocupatu si de acést'a intrebare. Érași numai spre binele co-munu. — Intre midilocele profilactice in contra molipsirei sifi-lisului s'a intrebuintiatu asia numitulu *condom*, dara acest'a de o p. rte nu scutesce desulu, de alta parte micșioréza placerea. O Franceza a dîsu odiniora forte nimer tu, ca elu este o tie-setura de paiangenu in contra pericolului si o pavadia in contra placerei. — Mai departe s'a recomendatu inainte de impreu-nare ungerea genitaleloru cu oleie, unsori, ba si cu unsóre mercuriala, care e daunósa. — S'a r-comendatu spalarea me-dulariului dupa impreunare cu propri'a urina, ce póte avé ceva pentru sine.

Medicii fisiiatri dîcu că nu e mai buna preservativa in contra acestui reu, cá si in contr'a toturoru morbiloru, decâtu *invêrtos-reu*, căci la unu tineru, care prin ingrigirea de piele si-a cascigatu oresicare invêrtosire, dispare dispositiunea spre astfel u de molipsiri. fiindu si membran'a mucósa a genitaleloru mai pucinu susceptibile si cu mai mare resistintia in contra lesiunelor.

Cá ceva fórte folositoriu in privinti'a acést'a recomenda fisiiatri tragerea preputiului in diosu, cá ghind'a se se espuna

aerului si astfel se capete resistintia, cu catu se va espune ghind'a aerului, cu atâtu va fi mai puternica si mai resistibila si cu acést'a procedura cresce si pazirea de molipsire. Iudeii au vrutu se încungiure acestu reu prin introducerea „taierei impregiuru“, din care cauza la ei fimos'a si parafimos'a nu are locu. Curatienia dara in tóte, éra mai vêrtosu a corpului peste totu si a partiloru genitali in specialu, este profilacs'a cea mai buna. Moise si Mahomed stau in privinti'a curatieniei si astadi cá cei mai eminenti legislatori higienici. De aru avé ei, de si unulu judeu si altulu turcu, urmasi si cristiani, sifilisulu s'aru impuciná séu ar' disparé cu totulu. Pâna candu inse prostitu-tiunea nu va lipsí, pâna candu polití'a insasi cauta regularea ei, pâna candu acést'a spre daun'a moralitateri si a omenimei este tolerata in tóte cetatile si orasiere, ba precum cetimu in díarie, in nou ocupat'a cetate Sereavo a fostu grigea cea de antaia a guvernului, a regulá prostitutiunea, pâna atunci ni se pare, ca nici o preservativa nu va ajudá multu in contra sifilisului si elu va ruiná teneri si betrani si le va face amara si s'umpa ace'a placere, ce a gustat'o in braciele prostitutelor! Éta ce díce *Dr. Bernstein* in „Prostitutiunea in relatiunea sa la bólele genitale“:

„Pentru propriulu seu folosu, nu se sfiescu omenii a recomená, aপর, glorificá in numele binelui poporului regularea atatu de reprobaverei cá si ilusoriei prostitu-tiunii! Ba ce e mai multu, déca ar' merge dupa simtiulu unoru fantastici medici, atunci ar' trebui se aibe fia-care cetate, fia-care cetatiue, fia-care orasiu unu bordelu si acest'a ar' trebui se se intinda dela unu capetu alu locului pâna la celalaltu! Cine nu scie, cari omeni frecventéza bordeele si li e doru de ele? Acei'a, cari se ingrasia din sudorea poporului; cei'a, cari secera fora se sémene si se are; cei'a, cari se tienu cu multu mai redicati peste omenii de rëndu; cei'a, cari amesuratu culturei lor si a positiunei vocatiunei loru vréu mai pucinu se se impretinésca cu public'a nemoralitate: acesti'a forméza matadorii bordeelor! Poporulu, care traesce din labóre onesta, nu are doru de prostitu-tiune si bordele prostitutionali, de supravighiarea si posibilea salubritate a focariului nemoralitatii; poporulu laboriosu nu a nutritu nici crescutu mare industrial'a prostitutiune, nu a incercatu nici odata a-i luá ceva din despretiuiveritatea si defaimatiunea ei;

poporul laboriosu nu sta in alta relatiune cu prostitutiunea, decatu, ca serimanele fice ale loru se afla demne de a impopulá bordeele prin mfi de arte seducatorie si cuplerfi! — Se privimu ospetii primitivi si frecventantii bordeelor mai aprópe, si apoi vomu esperiá, ca relativu la cei mai multi aperaturi ai loru se lovesce forte bine dícal'a: despre-ce e anim'a plina, aceea trece peste gura!“

Mai departe díce *Dr. Schürmayer* in Politi'a medica a sa urmatoriele :

„Vederile despre tiermurirea si suferirea prostitutiloru si bordeleloru in statu suntu diferite; inse singurul argumentu practic, care se aduce spre valoarea loru, ca ele adeca suntu unu reu necesariu, trebue respinsu facia de recerinti'a moralitatii si a scopului de statu! Scutinti'a ce aru dá astfelu de stabilimente in contra agresiuneloru asupr'a onesteloru muieri si fete, nu se adeveresce in espirintia pentru-ca in cetati, unde desfreulu in frecventarea prostitutiunei si a bordeleloru iá o dimensiune mai mare, acolo iá si stricarea moravuriloru bucurosu apucatura si in celelalte cercuri ale societatii cetatienesce si 'si cauta victim'a sa pretutindenea! Intrég'a cugetare de a tolerá vitiulu in form'a cea mai inferióra a sa si a-lu conduce însusiu, este falsa, si pentru ace'a ea duce dara si in mai departea desvoltare a sa totu la mai false consecintie. Ocupatiunele, ce cadu oficiolatoru prin primirea acestei sistema, de a face pre catu se póte de nedaunósa oper'a prostitutiunei, suntu in gradulu celu mai mare nedemne si ele singure trebue se duca la conclusiunea, ca aci suntu omenii pe cà ratecite! Statulu se nu inchee contractu cu vitiulu si inca se-i ordine si o posesiune a unui terenu, ci se-lu combata cum si unde va poté!“

Si intru adeveru veneri'a este de a se aflá numai la prostituite, si cine 'si face tréba cu ele, are a-si adscrie sîe urmările, càci venericu nu devine nime fora propri'a sa vina, — totudeaun'a sta in puterea fia-carui, a evitá molipsirea.

Si cu acést'a incheemu tractatulu nostru despre morbiu genitali cu ace'a vía dorintia cá se sternésca atentiunea mai multoru tineri sedusi si rateciti si se-si indrepte modulu vietiei cum cere muntea si moralitatea, precum a sternitu la unii cari ceru dela noi consiliulu mai departe, asecurandu-ne despre in-

dreptarea lor în afacerile seksuale, la cari au devenitu numai din necunoscinti'a adeveratei destinațiuni a acestor organe.

Ni s'a facutu din o parte și obiectiunea, ca nu a fostu consultu a publică astfelu de lucruri în o foia periodica, care pôte veni și în man'a unor copii nevinovati. — La această obiectiune respundemu, ca foi'a nostra este menita pentru famili, caror'a nu trebuie se le remana necunoscutu nici unu morbu, cu atât'a mai puțin unu morbu atâtu de periculosu și latitu cum e veneri'a. Noi dara nu amu scrisu pentru copii, și pentru juni și barbati. Și deca din intemplantare aru deveni foi'a nostra și în man'a copiiloru, nu credemu ca prin această s'aru poté daună. Căci ei s'eu voru pricepe cele scrise, s'eu nu, în casulu primu e tocmai bine a se informă despre reulu a cest'a; în casulu ultim u voru trece peste ele fora se le deie oresicare atentiune. — Cele cuprinse în „*votivele table*“ din Nr. 1 și 2 ale anulu curentu — cari ne rugamu a le ceti și de judecă mai odata — ne dau dreptu a impartasi și publiculu nostru, ca medicii au scrutatu și consultatu tôte și au ajunsu la convingere, ca natur'a pretinde unu studiu pacicu și piosu alu tuturoru opuriloru și legiloru sale și ca ea nu ne-a datu organe, cari a vrutu se fia ascunse și invelite în misteriu, ci ca ea din contra ne impune puterniculu ei mandatu a ne face cunoscuti cu fie-care productulu alu ei și ca toti avemu se nisuiamu într'acolo, că se ne eliberamu de simtiementulu copilarescu și indiositoriu a *unei morbóse rusine*, ce nutresce nesciinti'a despre aceste organe și care a adusu genulu nostru cea mai mare misería.

Nu pôte fi dara daunosu, ci din contra folositoriu a cunosce aceste organe în esenti'a lor, în functiunea și destinațiunea lor, precum și în relatiunile, ce potu urmá din abuzulu și aberatiunile lor, și această înca catu de timpuriu, cu atât'a mai multu, cu catu unii din cei mai eminenti medici dorescu și propunu, că ele se se tracteze în clasele superióre ale scóleloru poporale și că se se faca fiitoriloru juni cunoscuta in-grigirea despre desvoltarea seksuala din partea parintiloru, a invetiatoriloru și invetiatóreloru, fiindu ca prin această cunoscinti'a nunumai ca se va evitá ocașiunea molipsirei, ci indemnându-se acesti'a la o curatienea peste totu a corpulu și în specia a partiloru genitali, voru scapá de multe rele forte durerose și pline

de urmări funeste, cari potu urmá de aci pentru june si ma tardíu pentru barbatu.

Au nu vedemu in tóte diurnalele anunciuri despre impotentia, onania, polutiuni, besicutie — condóme — etc. si óre aceste nu potu veni in man'a copiiloru si nu vinu in adeveru? Noi avemu scrisori de multiamire dela multi tineri pentru acést'a indreptare, ce li s'a datu in decursulu acestui tractatu si pentru ace'a nu-lu tienemu necuviintiosu cu atat'a mai pu cinu daunosu.

Catu de infricosiati si clandestini suntu morbiu venerici, ne dau dovedi diarele mai in tóte dílele. Aci nu potemu trece cu vederea, a aduce unu casu forte caracteristicu pentru acést'a asertiune. O nutrice — doica — examinata relativu la sanetate de doi medici si dechiarata de sanetósa, s'a aflatu mai tardíu inficiata, inse durere numai dupa ce a fostu molipsitu si copilulu sugatoriu la dens'a, in form'a unei esanteme venerice. La doica a fostu dara morbulu ascunsu — latentu — séu examinarea mediciloru superficiala. Din caus'a acést'a vinu diarele a recomandá cu tóta dreptatea nutritia copiiloru artificiósa, si recomenda asié numit'a „fain'a nutritoria a lui Nestle“, care ar' fi deja latita peste totu pamentulu (?) si care aru imbiá cele doue folose principali, adeca: ca aru inlocuí sugatoriloru perfectu laptele mamei (?) si ca in urm'a intrebuintiarei ei nu s'ar' aretá nici spaim'a de scrofuloze, nici altfelu de morbi periculosi.

E dreptu ca déca mam'a din cause grave — dícemu grave — nu aru fi in stare a doici pruncutiulu seu, nu e indoiala ca o doica sanetósa relativminte póte mai bine si mai potrivitu nutriti copilulu. — Dar' in cetati, care doice potemu díce, ca suntu sanetóse? esemplulu de susu dovedesce, ca si examinate de medici si dechiarate de sanetóse, potu deveni periculóse nu numai pentru copilulu sugatoriu, ci pentru tóta famili'a, precum durere s'a intemplatu si se intempla de multe-ori, si pentru ace'a e bine a le incungiurá si a luá refugiu la laptele vacii ori alu caprei si astfelu a-i nutriti artificiosu, care nutritie succede cu atat'a mai usioru, cu cátu acuma suntu iegii anume construite pentru acést'a nutritiune si tare ne miramu cum a potatu „Nene Wiener Tageblatt“ care precum amu dísu, cu totu dreptulu a facutu publiculu atentu a se ferí de doice, recomandá acestu'a érași unu midilocu de si in alta forma, inse

asemené de periculosu, adeca la fain'a nutritoria de copfi a lui Nestle, atribuindu-i insusfiri, care nu le posiede. De aru avé cestionat'a faina acele insusfiri, apoi ea ar' fi pânea cea pentru crescerea fisica a omului, prin ea s'aru incungiurá multe rele si s'aru impopulá mai pucinu cintirimele cu bietii copfi nevinovati. Ea inse férta in lapte ori in apa devine grósa cá scrobulu, si intrebamu si pe cei ce au pucina cunoscintia fisiologica despre organele digestionali ale sugatoriloru, cum voru mistuf ele astfeliu de scrobu? Si respunsulu trebne se urmeze negativu. Noi dara tienemu si acést'a faina, fia ea aflata de Nestle, Liebig, Moleschott ori de ori-care medicu celebru, de daunósa si producatoria de scrofulosa, déca nu si ucigatoria.

Artritis.

Artritisulu séu morbulu de incheeture este unu morbu se-cantu, durerosu forte, care de multe-ori aduce patimasii la desperatiune. In ce consta esenti'a artritisului, medicii inca nu suntu cu sine in curatu. Cea mai mare parte a loru, 'lu numera intre morbiu erediti adeca cari trecu dela parinti la copfi, inse cum s'a escatu elu in parinti, remane éراسi la indoiala. Destulu ca artritisulu este unu morbu caracteristicu, inse de si in sangele patimasiloru de artritis s'a documentatu o constanta schimbare chemica si in productele artritice o agramadire de acidu ureicu — de pisiatu — totusi patogenes'a acestui morbu nu e destulu de lamurita. Cei mai multi artritici, au aretatu in infatiosiarea esterna a loru si in subiectiv'a buna-aflare a loru alta data unu lucsuosu modu alu vietii, astfeliu de omeni suntu obicinuitu pantecosi, patimescu de emoroidi, mai tardiu se aréta si nisce prodromi ai artritisului in form'a unei patimi generale. Morbosii se afla discordati, au somnu nepaciuitu, apetitu mic-sioratu, digestiune conturbata, se vaieta de baterea animei, de unu restringamentu, au profuse sudori si slobodu pucina urina etc.

Inse in mani'a tuturoru acestoru prodromi parocsismulu artritisului vine neaseptatu si ataca omulu tocmai cá unu hoíu nóptea. Dupa-ce omulu se culca sér'a fora presimtirea iminentei catastrofe si adorme in patu, se trediesce curéndu dupa miediulu noptii prin o durere crancena, ardiectoria si sfredeli.

toria in incheetur'a intre ósele metatarsali si intre antaia falanga a degetului mare la piciora. — Durerea se urca repede la o inaltíme nesuferibila; pacientulu simte atacat'a inchiatura cá si candu aru fi strinsa cu unu siorofu, se vaieta si geme, se arunca neodichnitu in patu, de multe-ori tremura piciorulu atacatu si totu corpulu de dureri. Curéndu dupa intrarea dureriloru, incepe pelea incheeturei atacate de dureri, a se rosí si a se umflá si se insotiescu friguri cu pulsu desu si plinu, cu pele nscata, cu sete mare, urina concentrata si o iritatiune mare. Catra diminétia intra remisiunea si in decursulu urmandei díle este starea pacientului cevasi mai suferibile, de si durerile nu incéta de totu si umflatur'a morbosului degetu se estinde mai tare devine mai lucitoria si mai intensivu rosia si piciorulu intregu umflatu. In nóptea urmatoria se repetiesce scen'a din nóptea trecuta cu asemené séu cevasi mai pucina crancenía, urmand'a diua aduce apoi éراسi usiorare si asié duce bietulu bolnavu patimasi'a víetia diu'a mai usioru si nóptea sub dureri vehemente pâna ce cam dupa o septemana, raru mai tardíu — la antailea parocsismu — se elibera bolnavulu de asta-data de reulu, ce l'a atacatu. La buriculu degetului mare, care a fostu scaunulu podagreí, urméza, dupa-ce umflatur'a si rosiati'a au disparutu, jipuirea pelei si cu acést'a si reintórcerea la statulu normalu. La antailea parocsismu de artritis raru remanu deformitati in incheeture. Se intempla cate odata de artritisulu la antai'a aretare a sa ataca alte incheeture si atunci antaiulu parocsismu nu e *podagr'a*, ci *chirogr'a* (artritisulu manei), ori *gonagr'a* (artritisulu genunchiului), ori *omagr'a* (artritisulu umerului.) — Dupa ce pacientii au trecut peste durerile si noptile loru fora somnu si s'au restauratu in catuva, se afla cam de regula cu multu mai bine in privinti'a sanetatii, decâtu inainte de parocsismu si asié s'a intemplat, de medicii au adscrisu desu parocsismului artriticu o insemnatate critica, si au afirmatu, ca prin elu séu tienendu elu se separéza din corpul o materia pecanta. Care insemnatate critica o néga altii, nu scimu inse pe dreptu ori ne-dreptu, càci multi medici, cari au tractatu pacientii artritici, au facutu esperinti'a, ca câte odata la persóne artritice dupa dureri crancene, erumpe o sudóre critica sí déca se usuca intreg'a pele este acoperita cu unu pravu albu pamentosu, cá si cu faina de óse. Si de ací urméza

destul de evidentu, ca artritis suntu materii bolnaviciose, pe cari le scóte sudorea din corpu si acést'a a datu ansa mediciloru fisiatrii a indreptá cur'a loru in contra artritisului prin activitatea pelei, adeca prin sudori, aburimi si bubóne. Inse nici de cum prin sudori cauzate prin teiuri ferbinti de flori de socu, teiu musietielu, maticina, isma etc. ci prin sudori escate prin intrebuint'area apei reci.

De aci deducu mai departe medicii, ca artritisulu este unu morbu alu óseloru si alu periosteului — pelei óseloru. — Durerile artritisului se producu candu materialele streine si veninóse esercéza poterea sa destructiva si caustica asupra pelei óseloru. — Pentru acést'a destructivitate partile menite pentru nou'a massa a óseloru parte nu se prelucra in modu normalu in esenti'a oseloru, parte remasitiile din óse nu se mânia cuviinciosu séu nu catra pele cá se evaporé. De aci se explica escarea moduriloru artritice, ce nu suntu alta, decátu lapedatura de óse.

Ce se atinge de intrebarea despre eredirea acestui morbu, de si dela mama nu se aducu cele mai rele, ci cele mai bune succuri la fetu si de ar' fi ea atacata de bóla grea, totusi este o inascuta dispositiune spre morbi si déca organismului pentru neajuns'a activitate a pelei nu-i succede a delaturá materialele ce nu se potu asimilá — veninele — si tóte partile de lapedatu dela tóte organele interne, si in ast' modu a le inaintá mai departe la pele si aci a le evaporá, atunci se depunu aceste parti mai virtosu pe acele organe, cari dela natura suntu mai debili si aci cu timpulu casiuna ból'a, ce a avut'o si tata-séu si care póte ca o va avé si feciorulu. Adeverulu acestei vederi se afirma prin ace'a, ca „morbii erediti“ se desvolta numai mai tardíu in decursulu vietii, adese-ori la betranetia.

Atat'a sta afara de tóta indoial'a, ca morbulu artriticu 'si trage originea dela o dieta abundanta, lucsuósa, picanta, bucate iuti, aname carne in abundantia, ori dela beuturi imbetatorie, medicamente narcotice, si pentru ace'a nu fora cauza se numesce acestu morbu si „morbu domnescu“ si ataca mai cu séma individii, cari traescu in imbuibare cu atat'a mai usioru, déca organulu pelei va fi mai debilu, ce cam urméza mai tardíu si ósele cu peile loru suntu de acasa cea mai debila parthia a corpului. De ace'a bine a dîsu unu medicu

„care vré se fia crutiatu de artritis, acel'a se se faca tabelariu — impartitoriu de scrisori — si se traiésca cu famili'a s'a din leaf'a tabelariului.“ In aceste cuvinte s'aru paré ca se afla deliniata si caus'a si cur'a acestui morbu. Artritisulu a fostu unu morbu desu si la Romani in timpul desfreului si Caeliu Aurelianu l'a numitu inflamatiunea incheetureloru, adeca *arthritis*, care nume i-a remasu pâna astadi. Elu ataca mai desu barbatii decatu muierile, pentru-ca aceste suntu mai misicatorie in ocupatiunile loru si mai pucinu aplecate spre placeri si beuturi spirtoése.

Unii confunda artritisulu cu revmatismulu, dar' elu difere si in forma, si in modulu dureriloru precum si in privinti'a locului dureriloru, Apoi artritisulu este o patima a unei abundantie de nutrementu, pâna candu revmatismulu este o patima a nu destulu esportatei materii utilizate si a scuiptatureloru.

Artritisulu pasiesce candu este odata desvoltatu in periode cam bine fipsate, obicinuitu primavér'a si tómn'a, candu corpulu esecuta innoirea principalaa sa si candu pentru ace'a depusele materii bolnavicioése mai multu se desléga din mucositatie si asié producu dureri si morbi si numai sub dureri se potu separá.

Ce se atinge de cur'a artritisului pana acuma s'au intrebuintiatu din partea alopatiei midilóce antiflogistice in contra inflamatiunei, — purgative, emetice — de vomatu — narcotice: op'iu, anti-artritice: mercuriu, aconitu, — omalu, — ceap'a cedrei, camforu, garviacu, sulfuru auratu, unsóre de pesce, purcei de mare, gichgeistulu lui Blocu si altele si altele, cari tóte suntu daunóse in mare gradu si nu au folositu catu-i negru sub unghia pâna acuma. Si pentru ace'a si la medicii alopati mai ne preocupati domnesce parerea, ca sciinti'a medica nu póte intreprinde nemica in contra morbului artritice. In timpul mai nou s'a privitu morbulu artritice cá unu morbu, care specialminte se póte curá numai prin *apa*.

Liniamintele esentiale in tractarea morbului artritice, se reducu, precum insemnaramu mai susu, la urmatori'a sententia: „Viptu macru si lucru multa, séu pucina hrana si multa misicare.“ Cine inse eugeta, cà va poté sufocá acestu morbu prin midilóce speciali, prin bái de aburu, bái minerale si alte medicamente mai susu aretate, acel'a se insiela cumplitu. Nici

insasi cur'a de apa nu ajuta nemicu la artritis, in câtu nu s'ar' pazí o dieta strinsa si o ocupatiune potrivita a corpului, do vada la acést'a ne este mediculu Munde, care patimindu de artritis a mersu la Priesnitz in Graefenberg si s'a supusu curei de apa, dara nu i-a folositu ním'icu, pentru cà prin abundanti'a alimentelorú satiósé se acumuláu de nou materiele bolnavitiósé in corpu si dá hrana destula artritísului, pâna ce a devenitu a observá o dieta strinsa si de aci deduce numitulu medicu, ca cine vrea se scape de acestu reu „*acel'a are se incungiuire tóte alimentele si beuturile inferbintatorie si cele neinferbentatórie se le reduca la o mesura potrivita, càci numai acést'a pôte duce la o cura perfecta séu la o relativminte duratória buna-aflare.*“

Oh de ar' aflá aceste sententie ale lui Munde, care le-a pronuntiatu dupa o esperintia amara la insusi corpulu seu si dupa o bogata in multi ani cascigata praesa, la toti artriticii, urechi deschise si drépta imitatiune, càci ele merita in supremulu gradu.

Diet'a stà dara in morbulu artritieu cá antaiulu mandatu alu curei deasupr'a tuturorú. Alu doilea mandatu are se fia *misicarea*, a carei mesura se va indreptá dupa poterile si starea de nutritiune a pacientului in generalu, ér' in specialu dupa óresicum urmat'a conturbatiune in incheetur'a piciorului, genuúchiului, sioldiloru. Ce ar' concede un'a séu alt'a din aceste incheeture are pacientulu a prestá in tote dílele si de repetíte ori. Cumcà déca se va luá, cá alu treilea mandatu alu curei si *apa* intru ajutoriu dupa-ce cele dóue conditiuni ajutatorie suntu indeplinite, nu e indoiala cà cur'a va succede cu atat'a mai usioru si mai bine. Fora conditiunile cele doue de antâiu va fi aplicarea apei numai o mangaiare vana!

Déca ap'a are se fia aplicata cá fomite topice séu cá invelitoria generala, séu in form'a baiei locali, ori cá semicupiu ori baia intréga; séu cà un'a si alt'a forma, ar' fi de aplicatu de odata, atérna dela starea nutritiunei si a reproducerei caldurei a pacientului si dela capacitatea de misicare a lui, cari tote suntu de a se cumpaní bine pentru fie-care casu de bolnavire.

Multi dintre morbosii artritici suntu parte sub influintiele, ce le produce artritísulu, mai multu inse ale aplicatelorú medica-

mente in contr'a lui si ale regimului molesitoriu, si in nervii si pelea loru fórte conturbati, si la acest'a are se fia precautiunea indoita in aplicarea formeloru de apa mai rece si a bãiloru de aburu. Suntu diferite bãi calde. *Vildbadulu, Ragatiu, Gastein, Mehadi'a*, carii se cercet'za de o mult'ime de artriticii, si nu fora succesu, ba de multe-ori si cu celu mai bunu succesu. Ac'est'a se ne fia indegitatiunea, ca tare destrudiele sisteme de nervi si de pele se suscita destulu si prin o temperatura a ape de 20° R. se invi'za de non, si se invirtosiescu de nou cá se ne dè o baza pentru urmãnd'a ameliorare si sanare a tiesetureloru organice pline de materia artritica; vré se d'ca: cá la atritici este mai consultu a incepe cur'a cu apa mai stemperata, adeca de 20° R.

La midilócele enumerate pentru cur'a artritului: *ap'a, diet'a* si *misicarea*, mai avemu se adaugemu si *timpu* si adeca cu atatu mai multu din acest'a, cu cátu va fi artritulu mai vechiu si mai inradecinat, cu catu mai chronicu, cu catu voru fi articulatiunile mai umflate, cu cátu va fi si corpulu mai ruinatu. Casuri própsete, carí se ar'eta fórte acutu, si cari s'au sanatu in modulu mai susu aretatu, dupa drépta regula, nu au lipsa de alta cura decãtu de schimbarea totala a intregulu modu de viétia si de alimentatiune: recidivile artritise ceru din contra ó cura mai îndelungata, precauta si circumspecta, de sene intieglându-se, ca pe lângã schimbarea modulu de viétia si de alimentatiune. Si unu numeru mare fórte mare de morbosi artritici potu de abié sperá si la o curã mai îndelungata numai la o ameliorare a morbului — ei vinu pré tardíu, 'i lovesce poterniculu cuventu pedepsitoriu alu îndelungu rabdatórei, inse in fine si dreptei si neesorabilei nature: *nesanaveru*.

Ne mai remane se atingemu ceva si despre tractarea acutelu simptome ale artritului si a partiloru atacate de materi'a artritica. In cele mai multe casuri se recomanda cá cele mai priincióse midilóce stemperatorie de dureri o tienere amesuratu calda, pacica a pacientulu, fomente topice cu apa nu pré rece — 20—15° R. — schimbate dupa recerintia mai desu séu numai la 2, 3, 4 óre, vré se d'ca, cu catu va fi durerea mai mare cu atat'a mai desu; tocmã asié si spalari caldutie ne facu bune servitie, déca nu se cere odihna, odihna cu ori-ce pretiu. Tractarea cu apa forte rece séu forte calda si fomente

ferbinti, potu cate odata in cele mai desperate dureri aduce o scurta ori o mai indelunga linisce, ele inse suntu si remanu principalminte daunóse si midilóce desperate aprópe rudite opiu-lui si morfiului mediciloru alopatici.

A intrá in singuraticele momente ale dietei pentru artrici, este de prisosu, càci punctulu de manecare alu ei este: se fia simpla, neiritativa, parsimona se nu ingreunéze corpulu, ci se-lu desarcine. Cumcà promovatórele de scaunu póme si panaa lui Graham are se forméze bas'a acestei diete se intielege de sine. Tóte prisosintiele, tóte balastele, aiba ele si cele mai frumóse nume, trebue evitate. O dícala poporala ne da doue midilóce sanative pentru morbulu artriticu: *rabdare* si *zama de apa*. Acést'a dícala poporala cumpanesce aci intrég'a literatura despre artritis!

De si artritisulu de sine e mai multu unu morbu secantu si durerosu, de catu periculosu, totusi fiindu-ca déca nu se cauta sanarea lui de timpuríu, póte fi complicatu cu multe patimi a le animei, plumaniloru, renunchiloru, ficatului s. a. cari devinu periculóse pentru viétia, este de a se ingrigí si pentru delaturarea acestor'a pe catu se póte.

Recapitulatiune.

Ce este artritisulu? O suprainitatiune a cuptoriului corpului, o alimentatiune respective primire de mancari nepotrivita cu consumarea nici cu privire la calitate nici cu privire la cuantitate impreunata cu o eronea ingrigíre de pele, plumani si muschi. Cum se póte elu evitá? Ingrigíndu de pele, plumani, stomacu si muschi, vietuindu a la Cornaro!

Cum se sanéza elu? Simplu prin ace'a, cá se ingrigímu de negles'a pâna acuma pele, plumani, stomacn si muschi pe catu se póte mai bine si in casurile aceste se luamu refugiulu la tractarea cu apa modificata dupa impregiurari.

De insemnatu.

Mai multi individi au intrebatu pro unu fisiatru, pentru ce se temu medicii de friguri la vulneratulu imperatu alu Germaniei, tíndu-cà frigurile suntu unu procesu sanativu, carele ar' trebúi pófitu cu mare

doru și salutat cu bucuria; și pentru acc'a Dr. Harles a eschiamatu cu voce profetica: „Dati-mi potinti'a a produce friguri și eu sanezu toti morbii“; mai departe: óre este alimentatiunea imperatului cu bovillon — zama tare — la locu, fiendu-cã acost'a dupa principiale vegetariane nu este unu nutrementu, ci numai unu iritamentu, o zama animala veninósa; mai departe: déca tractarea ranei cu vata silicila și acidu carbonicu, care se practica in timpul cestu nou, este de laudatu? La acést'a respunde fisiatrulu nostru: „Déca frigurile aru fi pentru organismulu nostru totu-déun'a unu procesu sanativu, atunci nu ar' mori nime de ele, și in contr'a lor nu ar' fi de facutu nemicu din partea medica, ci din contra aru trebui se li lasamu cursulu liberu, fiendu inse' cã milióne de casuri au doveditu, cã in urmarea frigariloru, cari dela Liebig in cõce au fostu recunoscute de unu procesu combastivu, moru in totu anulu sute de mii de omeni, omenii s'au abatutu dela vederea, cã frigarile aru fi numai unu statu de reactiune in contra strabatuteloru in corpu materii daunóse, care pururea ar' duce la sanare, ci le considera acum'a mai multu cã unu statu de pasiune, care se póte iscã numai din d-bilitatea resistentiei organice, și cã unu periculosu procesu metastorici, care consuma materi'a organica și pentru ace'a trebuie impiedecatu! E dreptu, cã invetiatalu pathologu Schönlein a pronuntyatu sentinti'a. cã unu gradu mildoclu de figuri nu e periculosu, ci tocm i sub impregiurari este o intieptu intocimire a naturei, a delaturá érasu iute intrateie conturbari in procesulu vietiei spre binele organismulu și din acestu punctu de vedere aro sentinti'a lui Harles nesmiatitu orecicare valóre,

Déca imperatulu ranitu a capetatu friguri pâna acuma, apoi acést'a însémua dupa cele díse, ca elu are o buna natura, o mare potere de resistentia, care, și prin ranirea cu mai multu cã unu duciu de aice, nu s'a potatu misicã din dispositiunea sa. Elu ve amintescu aci posrivitu relatiunile diuareloru venite din Turci'a, in cari de multe-ori se aréta mirarea mediciloru germani și englesi, cã soldatii turcesci cea mai mare parte suféru vulneratiunile fora se cap-te friguri, și pãtra ace'a ei se vindoca iute, pâna candu la soldatii rusesci dupa vulneratiuni intra friguri, cari curéandu i consuma! Acést'a vine dela diferitulu modu de viétia alu ambeloru popóra, fiendu-cã la turci — cei mai multi vegetariani și beutori de apa, -- nu a fostu inainte debilitata poterea de resistentia și pentru ace'a ea respinge cu usurintia daunósele atacuri și le invinge, — pâna candu la rusi — sarcofigi și beutori de vutca — poterea de resistentia inainte de ace'a a pati nitu prin fals'a alimentatiune. Cum à acei 4 archiatri ai imperatului s'au temutu de friguri, vine de acolo, cã si imperatiua nu e amiculu viptulu diu apoteca, nu vré neci de cum se giste din bucitele farmaceutice, prin urmare ei aru stá neactivi facia de friguri, déca nu s'aru aplecã a face unu impramatu la procedur'a naturale, ce e posibilu, inse na probabilu. Asié dara bun'a lui natura le vine in ajutoru, — nu intorsu — și le casciga cu puciu fatigiu orduri și onoraria imperatesci.

Relativu la ordinat'a de cei patru archiatri alimentatiune cu bovillon, pe care coleg'a loru Virclow 'lu lapeda cã fora potere și nu-i recunóce nici

unu pretiu nutritoriu seau fôrte micu, firesce cã ar' fi mai bine a-lu inlocui cu vegetabil'a inse bun'a natura a imperatului nostru, a acestui betranu tineru va invinge si acést'a crimpitia a archiiloror. Nou'a tractare a raniloru nu intunica neci de catu cea fisiatrica, cugetati numai la tractarea Generalului austriacu a princului de Württemberg ranitu la Novara in gunchiu, pre care la vindecatu deja Schrote in Lindewiese, dupa ce elu a cautatu in daru ajutoriu in spitaluri, si erã se-i se taia petiorulu, cã se-si póta pastrã viét'ia; oménii nu au maltu a-si promite dela acést'a moda noua de chirurgia!

A tiené ran'a curata si poterile ranitului redicate, este alã si omeg'a a tractarei raneloru si cene pote face acést'a mai bene, decãtu rational'a procedura naturale fora tote midilocenele apotecariloru?

Cumu-cã cei 4 medici nu au avutu se conceda imperatului gustarea aerului prospetu, si cã Majestat'a s'a a cautatu insu-si se si lu procure, dupa ce le-a disu: acést'a trebuie se pricepu eu mai bene decatu voi! — e inca o pu-inica crevineliada a acestoru archiatri, caroru nu-i de pis-muitu bobarnaculu imperatescu, care lau primitu.

Cã cetitorii se intiégã cele scrise in liniale ultime li facemu cunoscutu cã: „Volkszeitung“ din Berlin in Nro 135 a. 1878 a publicatu urmatoriele: Pronunciandu asta di imperatulu nostru la visit'a medica rivnitoriulu doru dupa aeru prospetu, de care a trebuitu se se lipsésca atata tempu s'au pronunsiatu medicii unitonu si energicu in contra acestei dorentie. Inse imperat-sculu domnu betranu a respunsu in junésca iritatie si decisiune: „Nu, domuii mei, acést'a trebuie se sciu eu mai bine!“ Si de locu s'au plecatu dupa acea medicii doiosei pofte in considerarea bunei afãri a imperatului si acést'a a siedutu in fotelulu seu in veranda catra teatrulu de opera, unde a respiratu aerulu caldu si prospetu si s'a recreatu la gustarea lui. Aci apoi eschiamo omulu nostru dicëndu: Unde este sciint'ia matadoriloru medicinali? In Berlin retienu pre imperatulu dela gustarea aerului curatu, dela pabulum vitae, in Rom'a cepuescu sangele regelui pâna ce masin'a incéta de a mai merge. Dómne feresce de asia ajutoriu!

D I V E R S E.

Domnulu G. C. din C. ni-a pusu spre resolvire higienica doue intrebãri:

1. Póte-se panca cópta conservã timpu indelungatu in vasu de metalu auritu?

2. Óre sanetosu se fia a amblã strinsu peste midilocu cu brêu ori curea?

La aceste respondemu:

ad 1) Panca cópta conservata in vasu de metalu bine auritu, nu póte oxidã metalulu auritu, adeca a se caldarasi si astf-liu a atrage in sine veninu, pentru-ca aurulu resista celoru mai tari acide — acrimi — si se póte solvi numai in ap'a regale — o mestecatura de 1 parte acidu nitricu cu 2 ori 7 parti acidu mariaticu. — Panca dara nu-lu

póte solvi si din partea acést'a nu e nici o téma, pentru-ca ea fia catu de acra, nu póte nici pe departe atacá aurulu. Dar' panaa este unu productu organicu si productele organice, incatu nu voru primí o invirtosfre asié dicúndu petrósa, espuse aerului si caldurei se mucediescu, adeca se nascu pe ele nisce buretiei cari fiindu veninosi, impartosiescu veninulu si obiectului atacatu de ei, prin urmare si panaa si astfelu o facu periculósa pentru sanetate. Productele invirtosite, nu se ataca de acesti bureti usioru si potu durá mai multu timpu. Asié vedemu cá pentru soldati, si corabieri se invirtosiesce panaa prin cócere de nou facendu-se biscocte, adeca de doue-ori cópte, séu cum 'i dicu de comunu „pesmetiu.“ Cá se póta omenii pastrá productele organice timpu mai indelungatu in contra a totu consumatoriului aeru — osigenu — au inventatu salomara si afumarea, ce oresicatu scutesce aceste de mucediala si disolvire.

ad 2) E dreptu cá vestmintele nostre, atatu cele barbatesci catu si muiersci suntu asié construite, incatu trebue se le legamu peste fóle si dupa cum va fi adstringerea mai mare ori mai mica, asié va fi si circularea sangelui mai multu ori mai pucinu impededata, mai vĕrtosu in vine, cari, jacu superficialmĭnte si in cari si altfelu circula sangele incetu. Portulu Romaniloru anticu si in genere alu orientalistiloru cu camasia lunga si incingátore peste fóle, este celu mai corespundiatoriu in privinti'a higienica, inse la noi nu se póte practisá de o parte din consideratiune sociala, éra de alt'a din consideratiuni climatiche, si asié suntemu necesitati a portá vestminte adstringatorie mai multu ori mai pucinu. — Portulu dara, ce-lu au cei din Romani'a si unii banatieni incinsi numai cu o fasio móle, lata si lunga nu pré strinsa este atatu in privinti'a convenientiei cátu si a higienici amesuratu, cáci fólele rabda caldura buna. Sierparele suntu grele si cu catu mai late cu atata' mai necomode, ia catu inse ele suntu mai pucinu strinse si la redicarea povareloru dau oresicaro sprigiona si resistintia fólelui, potu folosi ceva. Pantaloni' portati cu bratele, in catu diosu voru fi liberi, corespundu mai bine sanetatii, cáci nu apasa nici fólele nici peptulu, éra in catu in diosu nu aru fi liberi, precum suntu si ciórecii si nadragii, atunci e mai buna cureau'a, inse nu pré strinsa, cáci bratelele ar' apasá pré tare peptulu. — Cumcá prin acést'a stringere peste midilocu aru patimí multi de scurgerea sementiei involuntaria, precum se afirma, nu aflamu ratiune suficienta si patim'a ace'a de buna séma va avé alta cauza.

Erori intrate

in nrulu 10 :		in nrulu 11 :	
Faci'a	155 etc. iadu pune iodu	Faci'a	169 patocogica di patologica
"	157 esperimentu „ esperimentu	"	170 dupa iodu-caluu pune: si
"	„ lin penultima dupa adeca, pune: ca	"	174 tuluba di tulumba
"	158 cordialgia di cordialgia	"	175 compagna di compagna
"	„ in sirulu penultimu in locu de si	"	178 unee di unele
	pune: se	"	180 screre di scriere
"	159 hemeroidalu pune hemeroidalu		
"	160 diaretice di diaretice		

Redactoriu: **Dr. P. Vasiciu.**

Editoru: **N. F. Negrutiu.**